

ALFÖLDI IMRE

Tejfoggal kőbe (28.)

Regényes önéletrajzi krónika apámról s magamról

Az 1924-ben Nagyváradon született krónikaíró annak a Mozog Nagy Imrének a fia, akinek önéletírását Jár a baka, jár címmel közöltük folyóiratunk 2016–17-beli számaiban. Az Alföldi Imre írói álnevet használó ifjabbik Nagy Imre emlékiratai édesapja hagyatékával együtt kerültek hozzánk. A vaskos gépiratköteg élére szerzőnk a következő, sokat sejtető megjegyzést fűzte: „Egy hegedűművésznek készülő, de végül is közepszerű írásipari dolgozóvá kisiklott váradi fiatalember emlékeiből.” A gyermek- és ifjúkorát, tanulóéveit Váradon töltő fiatalember ígéretesnek tűnő zenei pályafutását a második világháború végén – leventeként – a frontra kerülés, majd a hadifogság pokla törte meg. Kalandos úton hazavergődve, mintegy pótcselekvésként állt be „írásipari dolgozó”-nak. Újságíróként előbb szülővárosában tevékenykedett, majd Budapestre költözve különböző lapok, illetve a Rádiókabaré munkatársa lett. Krimiszerzőként öt kötete jelent meg, részint a Népszava kiadásában. Önéletírásának sorozatban közlendő részleteit a születésétől 1947-ig terjedő időszakból válogatjuk.

„Ez év, 1933 legelején lépett Adolf Hitler a maga tizenkét éves rémuralmának porondjára” – fogalmazta később egy örökösen képzavarral küszködő újságíró kollégám, megemlékezésén a napról, amikor Hitlert német birodalmi kancellárrá (miniszterelnökké) nevezték ki. Kezembem a *Pesti Hírlap* 1933. január 31-i, keddi számának elsárgult példánya. A vezércikk *A nagy kísérlet* címmel íródott, és összefoglalta Hitler uralomra jutásának okait. Úgy, ahogy akkor látták a vezércikkírók.

Titkos erőkről szól a vezércikk, amelyek Brüning kancellár bukása óta egyengették Hitler útját a hatalom felé. Németország 86 éves elnöke, Hindenburg „belefáradt” az ellenkezésbe: kinevezte hát Hitlert kancellárrá.

Ludendorff tábornok és Kahr bajor miniszterelnök eszközéből Hitler népszónokká és erős akarátú pártvezérré nőtte ki

magát. Példátlan – ma már tudjuk: demagóg – szónoki tömeghatása a háborúban és a békekötések során meggyötört, megalázott németek millióiiban ébresztette fel a reményt; szavai egybecsengtek a németiség fájdalomával és dühkitöréseivel. „Hitler megnyilatkozási formája (lett) a német nemzeti elkeseredésének.” Ha Versailles nem embertelen, hanem emberhez méltó békét hoz, Hitler sohasem válhatott volna „csillaggá” a németek egén. Hitlert a cikkíró a francia gyűlölködés termékének tartotta.

A félévi és tanév végi növendékhangversenyeken mindig szép sikerrel szerepeltem. Pedig annyira izgultam egy-egy fellépés előtt, hogy mikor én kerültem sorra, összeakadt a lábam, míg a közönség elé jutottam, és majd kiejtettem a hegedűt a kezemből. De ahogy elkezdtem játszani – már a zongorakiséret esetleges előjátéka alatt – minden félelmem, izgalmam, lámpalázam elpárolgott. A közönség is eltűnt a szemem elől. Csak az előadandó kiszenemű mennél tisztább megszólaltatása érdekelt. Rieding, Mozart, Schubert, Schumann, Csajkovszkij, Field három-öt perces ún. ráadásszamai voltak többnyire az előadott zeneszámaim az első időkben. Vala-

mivel mindegyik több tudást igényelt, mint amennyit annak az évfolyamnak a növendékeitől el lehetett várni, amelyhez éppen tartoztam. Ez arra vall, hogy valóban nem lehettem tehetségtelen, miképpen az is, hogy időnként a váradi magyar sajtó, a *Szabadság (Nagyvárad)*, a *Napló* beszámolva a zeneiskola növendékhangversenyéről, nevet többször is külön említette, dicsérte szép játékomat, ugyanakkor bírálta hangszerem „tudásomhoz méltatlan” rossz minőségét. Hát drága hangszerre nem telt a szüleimnek, az biztos.

Nyár lévén, nyitott ablaknál aludtunk. Fazekasék konyhája egy emelet magasan az erősen lejtő kertjük felé nézett. Első éjjel arra ébredtünk, hogy a nyitott ablakunkhoz egy hosszú létrát támasztanak odakintről, és valaki, sötét alak, fél téglával a kezében, kezd fölmászni rajta, surranó macskaléptekkel, hogy álmunkban meglepjen bennünket. Rongyos külsejű betörő! Úgy gondolta, ha ezek itt építkeznek, sok lehet a pénzük. Fölzörgettük rémületünkben Fazekasékat, Jani fiuk azonnal odajött, s a már-már ablakunkig kapaszkodó betörővel együtt feldöntötte a létrát. Nagyot zuhant az ipse, de mire a szomszédban épülő házunk szuterénjében mélyen alvó édesapámat is sikerült felkiabálnunk álmából, neki meg az akkor éppen lánkra kötött Luput, a farkaskutyánkat eloldania, valahogy felcihelődött, és sántikálva eltűnt a betörő a holdfényes éjszakában. Zoli érdeklődéssel nézte az ablakból, hogyan keresik lécekkal, kisbaltával fölszerelve apám és Fazekas bácsiék a kertben eltűnt embert. Énrám meg egyszerre hatott az izgalom táplálta félelem és a délutáni ricinus maradványa. Képzeltető!

Hát, ha az az illető sikerrel beugrik hozzánk, és avval a fél téglával homlokon csapkodja anyánkat, bátyámat meg engem is, akkor ez a sok ív fehér papír bizony nélkülözné most ezeket a visszaemlékező sorokat. Ilyen biztatóan indult Temető (Eroul Necunoscut) utcai életünk, 1933 júniusának közepén!

Apám harcosan sántikált még – kezében egy baltával – a kertek alján egy darabig, Fazekas Janival meg a lánról leoldott, éktelenül ugató Lupuval, aztán így összegezte az eredménytelen üldözés meg az egész eset tanulságait:

– Az egészről ez a dög Lupu tehet: házőrző kutya létére mélyebben aludt, mint én. És főleg az a valaki tehet róla – célzott a Fazekas család elővigyázatlanságára –, aki azt a hatalmas létrát odatette az ablak alá, a fal tövéhez!

Mintha a betörőnek nem is lett volna semmi szerepe az egészben.

Visszafeküdt ki-ki a maga vackára, ágyába, de reggelig már nem ment az alvás, se nekünk, se Fazekaséknak. Utóbbiaknak két leányuk és két fiuk volt. A legidősebb, az ifjabb Lajos, kiváló bútorasztalos, ezermester volt – zongorát is tudott csinálni például! –, öccse, Jani – akinek elfoglaltságára vagy szakmájára se akkor, se utána nem tudtam rájönni – egy kissé „távolról követte” testvéreit értelmileg. Ettől eltekintve előzőkeny, segítőkész, kedves, könnyen kacarászó fiú volt. Idősebb nálunk. A két lány közül Margitka református tanítónőként működött Diószegen, a nyári vakáción épp odahaza tartózkodott. A kisebbik lány, Idus pedig csípőficamos, vidám, örökké tréfálkozó, kedves teremtes, ő is idősebb, mint mi Zolival. Velük, köztük igazán eltelt az a pár hónap, amíg az ő konyhájukat laktuk, s amíg késő ősszel át nem tudtunk hurcolkodni készülő házunk lakható részeibe.

Eltúrték, sőt megkedvelték hegedűgyakorlás címén tartott napi egy-két órás cincogásaimat. Nyáron is jártam ugyanis a zeneórákra, hogy fejlődésemben ne következzen be törés. (Meg a tandíjfizetésben sem...)

A gyomorrontásból hamar kigyógyultam, és aztán – emlékezetem szerint – eltekintve néhány nyári hasmenéstől és téli náthától, soha nem voltam többé rendszeresen nyavalyás az új, Temető utcai házunkban. Igaza volt Szőke főorvos úrnak: fél év alatt, mire a tél ránk köszöntött, Zoltán is rendbe jött aránylag. Láza elmúltak, hízott pár kilót, jól érezte magát. A tejet literszám itta azután is. Megröntgenezték és a szakorvos is megerősítette: tüdeje kiheverte a bajt. Azért kíméletes életmódot javasolt, minek folytán apám nem küldte őt vissza a líceumba, ne görnyedjen órákat a rossz levegőn. Erősödjék fel, aztán majd kitanul valami könnyű szakmát. Úgyse ment neki elég jól a tanulás, csak

közepesen. Én viszont később is mindig kitűnő vagy jeles rendű voltam, a román osztályokban is évről évre az első három legjobb között, ahogy ma mondanánk, dobogós helyen végeztem a tanulmányaimat. (Dokument jeszt!)

(Folytatjuk)

A szöveget gondozza és szerkeszti:
SZÜCS LÁSZLÓ